

REGIODEAL NOORDOOST-FRYSLÂN

PROGRAMMAPLAN

VERSNELLINGSAGENDA NOORDOOST-FRYSLÂN

GEACTUALISEERDE VERSIE
MAART 2021

Inhoud

0.	Alstublieft, ons geactualiseerde programmaplan!	3
1.	Kansen voor een sterke economie	4
2.	Een slagvaardig programma	7
3.	Een agenda met impact	11
4.	Samen investeren	12
5.	Samen realiseren	14
6.	Samen kennis borgen	15
	Bijlage 1 Oorspronkelijke ambitie	16

O. Alstublieft, ons geactualiseerde programmaplan!

Een vitaal en krachtig Noordoost-Fryslân waar het goed wonen, werken, leren en recreëren is. Met dat doel voor ogen hebben ondernemers, onderwijs en overheid de handen ineengeslagen. En met resultaat! Vanuit de Regiodeal Noordoost-Fryslân is geld beschikbaar gekomen voor projecten die de economie stimuleren en een impuls geven aan de regio. Dit programmaplan biedt daarvoor het uitvoeringskader. Een subsidieregeling met negen businesscases geven richting aan onze gezamenlijke ambitie en maken onze inzet in de periode 2020 – 2024 concreet.

Op 15 juni 2020 is de uitvoering van de Versnellingsagenda van start gegaan. Nu, bijna een jaar later, is het tijd voor een eerste tussenstand. In deze actualisatie van het programmaplan geven we aan waar we staan en wat we inmiddels samen voor elkaar hebben gekregen. Maar natuurlijk, de wereld is het afgelopen jaar ingrijpend veranderd. De coronacrisis is een pandemie die niet alleen de zorg en de samenleving, maar ook de economie hard raakt. Ook die van Noordoost-Fryslân. Deze crisis zal dan ook niet zonder gevolgen blijven voor de uitvoering van de Versnellingsagenda. Waar aanpassingen worden verwacht, staat dat hierna aangegeven.

Crisis of geen crisis, we blijven zo dicht mogelijk bij onze ambities. De weg ernaartoe mag dan hier en daar anders zijn dan voorzien, dat doet niets af aan de inzet van alle partijen in de regio. Integendeel, we zijn vastberaden om van deze crisis een kans te maken. Het versterken van de economie staat hoog op de agenda, zowel landelijk als bij ons in de regio. Het enthousiasme is groot. Projecten zijn gestart. De eerste resultaten zijn zichtbaar. Partijen delen kennis en ervaringen en bouwen aan stevige netwerken. Laten we samen verder gaan om van Noordoost-Fryslân een vitale en krachtige regio te maken.

Mei-inoar meitsje wy der in sterke regio fan.

Benieuwd welke projecten al zijn gestart?

Kijk voor een actueel overzicht op [https://qop.nl/category/projecten/!](https://qop.nl/category/projecten/)

1. Kansen voor een sterke economie

Uitgroeien tot een sterke economische regio waar ondernemerschap en innovatie een grote rol spelen. De groei in de economie stimuleren en zo de leefbaarheid versterken. Dat is de ambitie van Noordoost-Fryslân. De mogelijkheden daarvoor zijn er volop. Met kansrijke sectoren als agrofood, recreatie en toerisme, maakindustrie (in het bijzonder metaal) en bouwnijverheid. Met een ondernemend midden- en kleinbedrijf. En met bedrijven die koploper zijn binnen hun branche.

Versnellen met ambitie

Aan de slag dus! Vier gemeenten, de provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en zo'n 40 maatschappelijke en economische partners in de regio werken samen aan een aantrekkelijke regio om te wonen, werken, leren en recreëren. Een mijlpaal in deze regionale samenwerking is de ondertekening van de Regiodeal in juli 2017. De Versnellingsagenda Noordoost-Fryslân is onderdeel van deze Regiodeal.

Met de Versnellingsagenda wil de regio de economische structuur van Noordoost-Fryslân versneld versterken. Met een programmaplan en een subsidieregeling voor activiteiten of projecten die bijdragen aan de gezamenlijke ambities. Er zijn drie programmalijnen: 'Onderwijs en arbeidsmarkt', 'Innovatie en ondernemerschap' en 'Regionale samenwerking en marketing'. Deze programmalijnen zijn weer onderverdeeld in negen businesscases.

Met de Versnellingsagenda willen partijen dat het Bruto Regionaal Product (BRP) in 2025 is toegenomen met € 400 miljoen. Dat komt neer op een economische groei van 18% (jaarlijks gemiddeld 1,7%). Een andere ambitie is het behoud van werkgelegenheid en het stabiliseren van het aantal banen op 30.600. Groei van het BRP met een stabiel aantal arbeidsplaatsen vraagt om een stijging van de arbeidsproductiviteit. Daarom is innovatie in de regio een vereiste.

Werken aan vitaliteit en veerkracht, juist nu!

De ambities zijn destijds verwoord in een periode van opgaande conjunctuur. We hadden net een aantal moeilijke jaren achter de rug. Jaren waarin de regio worstelde met de gevolgen van de crisis uit 2008 en de daaropvolgende recessie. Maar de economie trok aan. Werk en bedrijvigheid namen toe. Met verwachte tekorten in alle sectoren (met name bouw en metaal) lagen er volop kansen om zoveel mogelijk mensen aan de slag te helpen. Partijen maakten ambitieuze plannen. Maar toen kwam de coronacrisis.

Inmiddels zijn we een jaar verder. Het economisch perspectief is gewisseld van kansrijk naar kwetsbaar. De ambities van de Versnellingsagenda komen daarmee in een ander daglicht te staan. Hoe realistisch is de combinatie van een groeiend BRP met een behoud van werkgelegenheid eigenlijk nog? De sector agrofood verwacht geen tot weinig krimp. Voor de

De Versnellingsagenda in het kort

- × Looptijd 2020 – 2024
- × Drie programmalijnen
- × Negen businesscases
- × 65% subsidie en 35% cofinanciering

Meer informatie op
<https://www.noardeast-fryslan.nl/versnellingsagenda-noordoost-fryslan>

metaalsector en de recreatiebranche ligt dat anders. Zijn de kwantitatieve doelstellingen zoals hiervoor genoemd nog wel haalbaar?

De nieuwe economische realiteit is complex en onzeker. Toch houden we onverkort vast aan onze ambities: versterken van het verdienvermogen, stabiliseren van de werkgelegenheid en groei van het innovatievermogen. De richting is goed. Sterker nog: de coronacrisis onderstreept nog eens hoe belangrijk een extra impuls voor de regio is. Juist nu moeten we samen werken aan vitaliteit en veerkracht.

In de afgelopen 10 jaar groeide de regio 6% minder in vergelijking met het landelijke gemiddelde. Het verschil in gemiddelde arbeidsproductiviteit is slechts minimaal afgenomen. De werkgelegenheid daalde met 2,5% tegen een landelijke stijging van 7,5%. De potentiële beroepsbevolking daalde met 7%, terwijl die landelijk juist stabiliseerde. Deze cijfers laten zien hoe belangrijk het is om nu door te gaan. Voor een vitale economie met toekomst is iedereen nodig. De Versnellingsagenda biedt de mogelijkheden voor een extra impuls in Noordoost-Fryslân.

Kansen op groei, impulsen voor leefbaarheid

Er is ook goed nieuws. Recente analyses¹ laten zien dat de groei die we nodig hebben te realiseren is. Als we inzetten op de 'stuwende' sectoren agrofood, metaalindustrie, (overige) maakindustrie, bouwnijverheid en toerisme en recreatie.

Maakindustrie en bouw

Voor de maakindustrie en de bouw in Noordoost-Fryslân herbergt een aantal 'verborgen kampioenen'. Bedrijven die vaak wereldwijd actief zijn en koploper zijn in hun branche of niche. Veel bedrijven in de maakindustrie houden zich bezig met het bewerken van metaal en de productie van metalen toepassingen. Het product van elk bedrijf is net weer even anders. Ondernemers zijn dus niet elkaars concurrenten. Dat maakt dat ze elkaar opzoeken voor kennisdeling en innovaties. Dit biedt kansen voor een sterke regionale economie.

Agrofood

De landbouw streeft naar een landschap van hoge kwaliteit met een internationale aantrekkingskracht. Een landschap waar wonen, werken, recreatie, toerisme en natuur in balans zijn. Een landschap ook dat bestand is tegen de invloeden van klimaatveranderingen. Om de productiviteit te verhogen, experimenteren bedrijven met precisielandbouw. Gelet op het relatief grote en diverse landbouwareaal kan dit nog veel gaan opleveren. Ook zit er muziek in de samenwerking met de voedingsmiddelenindustrie waarvan een aantal bedrijven in Noordoost-Fryslân zijn gevestigd.

Toerisme en recreatie

Toerisme is wereldwijd een sterk groeiende sector. De omzet van de Friese gastvrijheidseconomie lag in 2018 op 1,2 miljard euro. En daarmee stopt het niet. De provincie Fryslân schetst in het position paper (2018) drie groeiscenario's variërend van 1,5 miljard tot 2,5 miljard in 2030. Daarnaast brengt deze sector via dagrecreatie en langer verblijf geld van buiten naar de regio. Daarmee biedt de sector grote kansen voor de economie van Noordoost-Fryslân. Daarnaast kan slimme groei van toerisme bijdragen aan een prettige en gezonde woon- en

---

¹ UWV, CBS, FSP en SER.

leefomgeving. Ook levert het een bijdrage aan het behoud van natuur en cultureel erfgoed en creëert het toekomstbestendige banen in een veranderende economie.

Vliegwiel voor welvaart en welzijn

Het is duidelijk. Als al deze sectoren goed presteren, is dat niet alleen goed voor de sectoren zelf, maar gaat het ook goed met de rest van de economie in Noordoost-Fryslân. Er komt ook werk voor andere bedrijven. Voor de accountant bijvoorbeeld, de dienstverlener in de ICT en de detailhandel. Bovendien betekent een vitale economie ook een impuls voor de leefbaarheid van de regio. En een regio waar het goed wonen, werken, leren en recreëren is, is weer aantrekkelijke voor bedrijven en mensen die zich hier willen vestigen. Deze mensen investeren op hun beurt in de regio en houden het verenigingsleven op de been. Het gaat ons dus niet alleen om de economie, maar ook om het verbeteren van de welvaart en het welzijn van de regio. De Versnellingsagenda is én blijft daarvoor een belangrijk vliegwiel.

Vinger aan de pols

De coronacrisis laat ook nog eens zien hoe belangrijk het is voortdurend vinger aan de pols te houden van de gezamenlijke ambities. Zodat we niet alleen achteraf constateren wat we al hebben bereikt, maar juist ook onderweg scherp blijven op waar we moeten bijsturen om koers te houden.

Hoe verloopt de samenwerking die moet leiden tot het vergroten van brede welvaart in Noordoost-Fryslân en in welke mate behaalt die de doelen? Om die centrale vraag te beantwoorden, monitort het Fries Sociaal Planbureau (FSP) de komende jaren de ambities aan de hand van drie indicatoren: (1) verdienvermogen, (2) werkgelegenheid en (3) innovatievermogen. Met een zogenoemde 'lerende beleidsevaluatie' geeft het FSP partners tussentijds terug hoe het gaat. Zo kunnen zij waar nodig bijschakelen of juist bijsturen. Een aanpak die prima past bij de onvoorspelbaarheid van deze tijd.

Bijkomend voordeel van deze zogenoemde 'lerende dialoog tussen onderzoek, beleid en praktijk' is dat we meer zicht krijgen op de mechanismen die de versnelling in Noordoost-Fryslân mogelijk moet maken.

2. Een slagvaardig programma

Het programma van de Versnellingsagenda bestaat uit 9 businesscases die verdeeld zijn over 3 programmalijnen:

Programmalijn 1: Onderwijs arbeidsmarkt

Hoe kunnen we de aanwezige arbeidskrachten in Noordoost Fryslân en de omliggende gebieden optimaal benutten?

- ✘ 1a Mobiliteitscentrum
- ✘ 1b Wendbaar vakmanschap
- ✘ 1c Bouwen aan ambitie

Programmalijn 2: Innovatie en ondernemerschap

Hoe kunnen we het innovatief vermogen en het ondernemerschap in de regio versterken?

- ✘ 2a Campus voor bouwen en nieuwe materialen
- ✘ 2b Shared Facilities center
- ✘ 2c Lerend ondernemerschap
- ✘ 2d Economische en ecologische versterking landbouw

Programmalijn 3: Doorontwikkeling regionale samenwerking en marketing

Hoe kunnen we in de regio een goede bestuurlijke en organisatorische infrastructuur inrichten en Noordoost-Fryslân in de etalage zetten met regiomarketing?

- ✘ 3a Organisatie uitvoering regiodeal
- ✘ 3b Regiomarketing en destinatiebranding

Programmalijn 1 Onderwijs en arbeidsmarkt

In alle fases van het leven krijgen mensen de kans zich te scholen. Dit leven lang leren bereidt mensen voor op een baan en houdt ze ook daarna fit voor de arbeidsmarkt. Zo krijgen leerlingen met stages zicht op mogelijkheden om later in de regio te gaan werken. Met goede (bij)scholing blijven werknemers voldoen aan nieuwe eisen die werk en arbeidsmarkt stellen. Ook doelgroepen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt hebben baat bij scholing, omdat het hen helpt weer aan de slag te komen. Door te investeren in het leven lang leren van mensen blijven er genoeg en goede werknemers beschikbaar voor de regionale arbeidsmarkt.

Programmalijn 1 bestaat uit drie businesscases:

1a Van Mobiliteitscentrum naar Arbeidsmobiliteit

Met verwachte tekorten in alle sectoren (met name bouw en metaal) lagen er ten tijde van het afsluiten van de Regiodeal volop kansen om zoveel mogelijk mensen aan de slag te helpen. Bijvoorbeeld mensen die vanuit een uitkering weer aan het werk willen. Of werknemers die van baan willen veranderen. Tegelijkertijd waren er grote fluctuaties in vraag en aanbod en was de arbeidsbemiddeling door de gemeentelijke aanpak versnipperd. Eén regionale arbeidsbemiddeling vanuit een op te richten arbeidsmobiliteitsplein moest de match tussen vraag en aanbod beter mogelijk maken.

Inmiddels is de situatie veranderd. Corona heeft grote gevolgen voor de arbeidsmarkt. Volgens de prognose van het UWV daalt het aantal banen in twee jaar tijd met 189 duizend. Daarmee komt het aantal banen in 2021 uit op bijna 10,6 miljoen banen. Dat is ongeveer hetzelfde aantal banen als in 2018. Door de steunmaatregelen van het kabinet is in 2020 nog veel werkgelegenheid behouden. Daardoor is de afname van het aantal banen en de toename van werkloosheid tot nu toe nog beperkt gebleven. Maar dat gaat veranderen.

Rijk, provincie en gemeenten doen van alles om arbeidsplaatsen te behouden. Zo is gestart met het 'Noodpakket banen en economie' (17 maart 2020), 'Noodpakket 2.0' (20 mei 2020) en het derde herstellepakket (28 augustus en 23 september 2020) met daarin ook een aanpak voor de langere termijn. De ambities uit de Versnellingsagenda zijn duidelijk vervlochten met deze herstellepakketten. Dit geeft de mogelijkheid de aanpak af te stemmen met die van rijk, provincie, UWV en andere partners.

Fryslân Werkt, het samenwerkingsverband van overheid, onderwijs, UWV, SW-bedrijven en sociale partners in Fryslân, neemt de plannen inmiddels onverkort mee in haar Fryske aanpak. Dat is een groot compliment voor de regio Noordoost-Fryslân, maar maakt ook duidelijk dat we de focus in deze businesscase mogelijk moeten gaan verleggen. Door in onze regio de juiste focus aan te brengen kunnen we de effectiviteit van deze en andere steunmaatregelen vergroten en de economie een extra impuls geven. Dat is nodig. Cijfers geven namelijk aan dat ondernemers in de regio Noordoost-Fryslân veel minder gebruik maken (of hebben gemaakt) van de landelijke regelingen. Dat maakt dat onze regio nog eens extra gevoelig is voor de gevolgen van de pandemie. We kunnen de grote klap mogelijk wat verzachten door ons richten de eerder genoemde stuwende sectoren. De focus op deze sectoren is dus nog steeds actueel. Ook blijven we ons richten op het begeleiden en bemiddelen van werknemers, zij-instromers, kwetsbare jongeren en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Inmiddels zijn de belangrijkste stakeholders betrokken en bevinden de eerste projecten zich in de aanvraagfase. Daarnaast zijn het Leerwerkloket, het Jongerenpunt en Kansrijk beroep & opleiden in voorbereiding.

1b Wendbaar vakmanschap

Wendbaar vakmanschap is het vermogen om jezelf te blijven ontwikkelen. Voor het midden- en kleinbedrijf is dit een grote uitdaging. Terwijl het ontwikkelen van kennis en vaardigheden wel nodig is om snel en lenig in te kunnen spelen op de veranderingen in de economie. Een andere uitdaging is het vinden van voldoende gekwalificeerde vakmensen. In deze businesscase werken ondernemers en onderwijs daarom samen aan wendbare vakmensen van de toekomst. Goedgeschoold personeel dat in staat is om mee te bewegen met verandering in het bedrijf waar ze werken. Dat doen ze door het ontwikkelen van een visie op wendbaar vakmanschap, het samen ontwikkelen en uittesten van lesprogramma's en door het delen van kennis. Deze businesscase richt zich met name op de sectoren metaal, bouw, agrofood en zorg, zowel op vmbo- als op mbo-niveau. Het gaat daarbij om leerlingen in het voortgezet onderwijs en het

mbo, werkgevers en werknemers die zich moeten bijscholen, mensen die werkloos zijn of dat dreigen te worden en laaggeletterden.

1c Bouwen aan ambitie

Het programma Bouwen aan Ambitie, waarvan de uitvoering bij Kennislab Noordoost Fryslân ligt, stimuleert het ondernemend en innovatief gedrag van leerlingen, leerkrachten en professionals. Door het ontwikkelen en toepassen van zogenoemde 'Ambitieroutes'. Doel is om onderwijs en levenslang leren te versterken, verder te innoveren en de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt blijvend te verbeteren. In themalabs, zoals Techlab, Digilab en Zorglab, werken leerlingen, studenten, docenten, onderzoekers en professionals aan challenges op alle niveaus (po, vo, mbo, hbo en wo).

Programmaliijn 2. Innovatie en ondernemerschap

Met programmaliijn 2 stimuleren we innovatie en ondernemerschap. Daarbij ligt de focus op de stuwende sectoren bouw, metaalindustrie en agrifood. De impuls die dit oplevert is ook goed voor de rest van de regionale economie. We bieden ondernemers uit verschillende sectoren de gelegenheid kennis met elkaar te delen en te leren om innovaties te vermarkten. Daarmee kunnen ze hun kennis exporteren.

Programmaliijn 2 bestaat uit vier businesscases:

2a Van Campus voor bouwen en nieuwe materialen naar Bouwinnovatie

Een groeiend tekort aan woningen. Energieneutraal en circulair bouwen. Deze en andere ontwikkelingen vragen om nieuwe producten en processen in de bouwsector. Inmiddels is een bouwcampus gerealiseerd. Een fysieke plek waar bedrijven en kennisinstelling samenwerken aan het ontwikkelen en testen van innovatieve industriële bouwconcepten en materialen. De focus in deze businesscase verschuift nu van het realiseren van de campus naar het versnellen van innovaties zelf. Denk daarbij bijvoorbeeld aan innovaties in procestechologie (onder andere automatisering en robotisering), de marktintroductie van producten en de ontwikkeling van circulaire bouwproducten.

2b Shared Facilities Center naar Shared Facility

De regio kent veel bedrijven in de maakindustrie. Deze sector innoveert snel op het gebied van digitalisering, robotisering en 3D-printen. Veel bedrijven zijn te klein om grootschalig te investeren in kennis, faciliteiten en apparaten die voor innovatie nodig zijn. Onderdeel van deze businesscase is daarom een Metaalcampus waar onderwijsinstellingen en ondernemers met elkaar samenwerken. Met deze campus willen ze leerlingen op jonge leeftijd interesseren voor techniek, de instroom van leerlingen in het techniekonderwijs verhogen en invulling geven aan de metaalmedewerker van de toekomst. Het restant van het budget dat beschikbaar is voor deze businesscase en niet opgaat aan de campus zelf, willen partners gebruiken om innovaties in en tussen bedrijven mogelijk te maken. Door in de regio gezamenlijk te onderzoeken waar de behoefte ligt in de maakindustrie kan innovatie op gang komen.

2c Lerend ondernemerschap

Deze businesscase wil ondernemers stimuleren kennis te delen over processen, innovaties en projectideeën. Ook zet 'Lerend ondernemerschap' in op het faciliteren van deze kennisdeling. Doel is het ondernemerschap in de regio te versterken. Met name procesinnovaties in de maakindustrie lenen zich goed voor het delen van kennis. Omdat de producten die bedrijven maken verschillen, komt de eigen concurrentiepositie door het delen van kennis niet snel in

gevaar. Kennisdeling faciliteren is mogelijk door het organiseren van mini-masters, webinars en kennisbijeenkomsten. Met versnellingstafels en een starterstraject krijgen (startende) ondernemers daarnaast ondersteuning om van een innovatief idee een kansrijk bedrijfsplan te maken.

2d Economische en ecologische versterking landbouw

Noordoost-Fryslân investeert in een economisch slimme én ecologisch verantwoorde agrarische sector. En in het verbinden van agri en food tot een kansrijke sector agrifood die als kennislab fungeert voor de rest van Nederland ('van krimp naar kraamkamer'). Het project 'Fjildlab Noordoost-Fryslân' stimuleert en faciliteert deze omslag naar een innovatieve landbouw. Door kennis te delen en te combineren en de stap te zetten naar uitvoeringsplannen en verdienmodellen. Dit gebeurt op acht thema's, van gezonde bodem tot duurzame energie, mest, voer en voeding. Ook wordt de verbinding gelegd met andere regionale projecten, zoals de publiek-private samenwerking Biobased Economy Friesland en het Brûsplak.

Programmalijn 3. Doorontwikkeling regionale samenwerking en marketing

Om de projecten te kunnen realiseren is een goede regionale infrastructuur nodig. Door slimme samenwerking tussen ondernemers, overheid en onderwijs maken we innovaties mogelijk. Dat is niet alleen goed voor de economie, maar ook voor de leefbaarheid, de zichtbaarheid en de marketing van onze regio.

Programmalijn 3 bestaat uit twee businesscases:

3a Organisatie realisatie Regiodeal (3 o's) door Qop

Vanuit de gezamenlijke ambitie heeft Qop de opdracht overheden, ondernemers en onderwijsinstellingen bij projecten te ondersteunen, bestaande netwerken te verfijnen en daar waar nodig slimme verbindingen te leggen. Dit is ook nodig. Voor bedrijven is er een ware spaghetti van verschillende regelingen ontstaan, nog eens versterkt door alle herstellpakketten en steunmaatregelen. De versnippering is daardoor groot en dat maakt goed overzicht lastig. Qop brengt de verschillende mogelijkheden bij elkaar en is aanspreekpunt voor vragen en ideeën. Het team zet de economie van Noordoost-Fryslân in een hogere versnelling. Door aan te jagen, te verbinden, te versnellen, te versterken en door kansen te koppelen.

3b Destinatiebranding en regiomarketing

De sector Toerisme en Recreatie is een groeiende en stuwende sector. Dit biedt kansen om de economie en leefbaarheid van Noordoost-Fryslân te versterken. In 2019 heeft de regio samen een toeristische visie vastgesteld voor de periode 2020 – 2030. Doel is anderhalf keer zoveel overnachtingen en vakantiegasten en 700 extra banen in de sector. De in het kader van deze businesscase ingediende projecten moeten aansluiten bij de speerpunten van deze visie: promotie uitbouwen, productontwikkeling, samenwerking en kennisontwikkeling en kwaliteitsverbetering. Daarnaast zet de regio in op vijf streekmerken: Nationaal Parken Lauwersmeer, De Alde Feanen, Nationaal Landschap Noardlike Fryske Wâlden, Werelderfgoed Waddenzee en de stad Dokkum. Ten slotte is er binnen deze businesscase ook ruimte voor marketing van het woon- en werkklimaat in Noordoost-Fryslân. Deze businesscase staat vanaf januari 2021 open voor aanvragen. De eerste subsidies zijn inmiddels toegekend.

3. Een agenda met impact

De aanvraag was ambitieus: tot 2025 €57,5 miljoen investeren in de regio. Daarbij was de verdeling als volgt:

Businesscases	Investeringen t/m 2025	Aandeel investeringen
Mobiliteitscentrum	€ 14.950.000	26%
Wendbaar vakmanschap	€ 3.150.000	5%
Bouwen aan ambitie	€ 3.050.000	5%
Campus voor bouwen en nieuwe metalen	€ 1.134.000	2%
Shared Facilities center	€ 4.800.000	8%
Lerend ondernemerschap	€ 3.555.000	6%
Economische en ecologische versterking landbouw	€ 16.220.000	28%
Organisatie uitvoering regiodeal	€ 5.200.000	9%
Regiomarketing en destinatiebranding	€ 5.400.000	9%
Totaal	€ 57.460.000	100%

Inmiddels hebben de overheden ruim €29 miljoen bijeengebracht. Daarvan komt €18 miljoen van het Rijk. Dat is €9,7 miljoen minder dan oorspronkelijk voorzien. Welk investeringsbudget uiteindelijk ingezet kan worden, is lastig te zeggen. Dat komt ook doordat de start van de Versnellingsagenda anderhalf jaar later was dan oorspronkelijk gepland. Deze periode was nodig om de governance op te zetten en een stabiel subsidieproces te organiseren. Bovendien weten we niet wat het effect zal zijn van de coronapandemie op de cofinanciering door aanvragers.²

Van de investering komt 30% ten goede aan de agrifoodsector, terwijl deze sector 15% van het BRP uitmaakt. Nog eens 12% komt ten goede aan de metaalindustrie, terwijl deze sector maar 5% van het BRP uitmaakt. De regio zet naar verhouding sterk op deze twee sectoren in, omdat we verwachten daarmee de grootste versnelling aan de economie te geven.

Nr.	Business case	Totale middelen o.b.v. verwachtingen 2018	Correctie in €	Beschikbare middelen na correctie in 2020 en verder
1A	Mobiliteitscentrum	€ 9.200.000	-€ 3.868.518	€ 5.331.482
1B	Wendbaar vakmanschap	€ 2.205.000	-€ 927.183	€ 1.277.817
2A	Campus voor bouwen en nieuwe metalen	€ 850.000	-€ 357.417	€ 492.583
2B	Shared Facilities center	€ 3.100.000	-€ 1.303.523	€ 1.796.477
2C	Lerend ondernemerschap	€ 2.536.000	-€ 1.066.366	€ 1.469.634
2D	Economische en ecologische versterking landbouw	€ 9.732.000	-€ 4.092.220	€ 5.639.780
3B	Regiomarketing en destinatiebranding	€ 4.860.000	-€ 2.043.587	€ 2.816.413
	Totaal	€ 32.483.000	-€ 13.658.814	€ 18.824.187

² Om onze ambities waar te maken, vragen we partijen die projecten indienen om minimaal 35% cofinanciering.

4. Samen investeren

De Versnellingsagenda is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheid, ondernemers en onderwijs. Daarom investeren zowel overheidspartijen (EU, Rijk, provincie, gemeenten) als ondernemers en onderwijs in projecten. Daarbij zet de overheid de eerste stap. Dit zal voldoende vertrouwen creëren bij het bedrijfsleven om ook te gaan investeren.

Rijk

De bijdrage van € 18 miljoen van het Rijk is een investering in het belang van de BV Nederland. De investering draagt bij aan de doelen van het regeerakkoord, de doelen van de Regio Envelop³ en de opgaven uit het Interbestuurlijke Programma (IBP) dat in 2018 is gestart. Hoe de investeringsagenda van het Rijk er de komende vier jaren uit zal gaan zien, is vanwege corona nog onbekend. Vooralsnog houden we vast aan de bestaande beleidskaders.

Het regeerakkoord noemt krimpregio's als specifiek aandachtspunt. Daarvoor komt extra geld beschikbaar via het gemeente- en provinciefonds. Op het gebied van onderwijs is er in het regeerakkoord aandacht voor het regionale arbeidsmarktperspectief van het mbo. Beroepsopleidingen moeten voldoende aansluiten op het regionale beroepenveld. Het kabinet gaat daarnaast onderzoek doen naar verbeteringen in het onderwijsprogramma van mbo-opleidingen door meer ruimte te bieden voor innovatie en regionale invulling. Via verschillende regelingen maakt het kabinet ruimte voor omscholing van werknemers. Daarnaast investeert het Rijk ook in de ondersteuning van mensen in een arbeidsongeschiktheidsregeling. Een individuele leerrekening voor alle Nederlanders met een startkwalificatie moet bijscholing beter borgen. De projecten in dit uitvoeringsprogramma onder Programmalijn 1 geven al deze landelijke ambities regionaal 'handen en voeten'.

Op het gebied van economie en innovatie is er (wettelijke) ruimte voor regionale en sectorale proefprojecten. In het topsectorenbeleid is meer aandacht voor economische kansen op het gebied van energietransitie/duurzaamheid/circulaire economie en landbouw/water/voedsel. De businesscases 'Economische en ecologische versterking landbouw' en de 'Campus voor bouwen en nieuwe materialen' sluiten hier naadloos op aan. Afspraken uit het nationaal Klimaat- en energieakkoord kunnen zo regionale invulling krijgen. De afspraak dat nieuwbouw in 2021 niet meer op gas verwarmd is en het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad, vraagt een omslag in het bouwen. Op het gebied van landbouw heeft het kabinet extra aandacht voor de ontwikkeling en verspreiding van kennis en goede voorbeelden over duurzame landbouw. Het Rijksbrede programma circulaire economie geeft onder andere prioriteit aan biomassa en voedsel, maakindustrie en bouw. Het kabinet inventariseert ook welke knelpunten in regelgeving, toezicht en handhaving duurzame innovaties in de weg staan en zoekt naar mogelijk oplossingen. De businesscase 'Economische en ecologische versterking landbouw' fungeert hierbij als proeftuin.

Het Rijk constateert dat economische dynamiek zich in toenemende mate op regionale schaal voordoet. Daarom heeft ze de ambitie om op die schaal de beleidsinzet interbestuurlijk en integraal met elkaar te verbinden. Met het Interbestuurlijke Programma geeft het Rijk richting aan het gezamenlijk oppakken van maatschappelijke opgaven die zich op lokaal, regionaal, nationaal, Europees en mondiaal niveau manifesteren. Opgaven die alleen op te lossen zijn als de verschillende overheden samenwerken. Dit programmaplan sluit aan bij de opgave 'Regionale economie als versneller' uit de gezamenlijke agenda. Regionale partners uit overheid,

---

³ Een gezamenlijk aanpak van de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) ter versterking van de regio's.

bedrijfsleven en onderwijs verbinden zich aan een regionale economische aanpak en maken daar concrete afspraken over.

Provincie

Ook de provincie Fryslân werkt aan het realiseren van eigen beleidsdoelen door te investeren in dit programmaplan. En ook de provincie heeft te maken met de gevolgen van de coronapandemie. Voorlopig houdt ze vast aan de bestaande kaders. In het pakket 'Wurkje mei Fryslân' werkt de provincie via vijf lijnen aan een sterke economie. Het gaat om faciliteren en begeleiden van mkb, beschikbaar stellen van kapitaal, versterken van de werking van de Friese arbeidsmarkt, versterken van het vestigingsklimaat en stimuleren en ondersteunen van internationaal ondernemen. Ook wil de provincie dat Fryslân in 2025 de meest gunstige ontwikkelregio van Nederland is voor circulaire economie. De provincie ziet de overgang naar een circulaire economie als een geweldige kans voor het Friese mkb om geld te verdienen aan nieuwe circulaire businessmodellen. Daarmee kan het mkb nieuwe werkgelegenheid creëren. Innovaties in de bouwsector, investeringen in de landbouw en de businesscase 'Lerend ondernemerschap' kunnen deze ambitie van circulaire economie mede waarmaken.

Gemeenten

Met de ondertekening van de Regiodeal Versnellingsagenda Noordoost-Fryslân in september 2018, hebben de in ANNO⁴ samenwerkende partijen een aanpak gepresenteerd om in vijf jaar het woon-, leef- en vestigingsklimaat in Noordoost-Fryslân significant te verbeteren. Op basis van deze Versnellingsagenda is door de regionale overheden en het Rijk (Regiodeal NOF⁵) financiële steun toegekend. Dit moment markeert een overgang. Van een gezamenlijk aanbod aan het Rijk en de regio naar een aanpak om concrete projecten in de regio te realiseren. Dit vraagt een andere wijze van samenwerken en organiseren. De agenda komt hiermee in een hogere versnelling. Ter voorbereiding hierop heeft de stuurgroep ANNO⁶ diverse maatregelen genomen. Zo is ANNO II geëvalueerd en is een onderzoek uitgevoerd naar de gewenste governance en uitvoeringspraktijk⁷ van de Versnellingsagenda. Het resultaat van deze voorbereidingen vindt zijn weerslag in dit programmaplan.

---

⁴ Agenda-netwerk Noordoost Fryslân, een samenwerking van regionale overheden, maatschappelijke en economische partners in Noordoost Fryslân, werkt vanaf de start in 2012 aan de sociaaleconomische ontwikkeling van de regio.

⁵ De Regiodeal NOF bestaat uit twee delen: de Regiodeal Holwerd aan Zee en de Regiodeal Versnellingsagenda Noordoost Fryslân. In het vervolg van dit programmaplan wordt, als niet anders is vermeld, verwezen naar de laatste.

⁶ Samengesteld uit de burgemeesters van de 4 gemeente in de regio, het waterschap, onder voorzitterschap van de gebiedsgedeputeerde.

⁷ Public Result, november 2018, en BMC, mei 2019.

5. Samen realiseren

Slagvaardig toewerken naar een stip op de horizon

In de regio Noordoost-Fryslân zijn verschillende initiatieven waarbij overheden, ondernemers en onderwijs (de 3 o's) met elkaar samenwerken. De bereidheid om samen te werken is groot en partijen kennen elkaar vaak al goed. Tegelijkertijd liggen versnippering en onduidelijkheid op de loer. Om de synergie tussen projecten te versterken is de stichting Versnellingsagenda opgericht. Deze compacte, particuliere stichting handelt onder de naam Qop en werkt aan die opgaven waarin de samenwerking leidt tot '1+1=3'.

Een uitvoeringsplatform dat bestaat uit vertegenwoordigers van de 3 o's stuurt de uitvoering van de Regiodeal aan en monitort de voortgang. Daar waar nodig, nemen ze maatregelen om de doelen van de projecten te halen. Daarnaast jagen ze nieuwe initiatieven aan en brengen die verder. Voorop staat de energie van de partners, die vooral zit in de gezamenlijke opgaven.

Qop

Het programmabureau Qop helpt ondernemers, onderwijs en overheid die met de Versnellingsagenda aan de slag willen. Qop kijkt of een projectidee inhoudelijk past binnen één van de businesscases van de Versnellingsagenda. Ook adviseert het team bij het verder uitwerken van projecten. De adviseurs van het team schrijven zelf geen projectaanvragen, maar kunnen de projectaanvrager wel begeleiden om tot een volwaardig projectvoorstel te komen.

Het subsidiebureau

Het subsidiebureau is ondergebracht bij de gemeente Noardeast-Fryslân. Dit bureau toetst of een subsidieaanvraag aan de voorwaarden van de subsidieregeling voldoet. Het subsidiebureau geeft advies aan de Regioboard die op haar beurt besluit of een project in aanmerking komt voor een bijdrage vanuit de Versnellingsagenda.

Regioboard Noordoost Fryslân

De Regioboard Noordoost-Fryslân (RBNOF) is de onafhankelijke beoordelingscommissie van overheden, ondernemers en onderwijspartijen uit de regio. De board brengt advies uit aan het college van de gemeente Noardeast-Fryslân over bij het subsidiebureau ingediende subsidieaanvragen.

6. Samen kennis borgen

Het Fries Sociaal Planbureau (FSP) monitort de resultaten en effecten van de Versnellingsagenda. Centrale vraag daarbij: hoe verloopt de samenwerking en in welke mate behaalt die de doelen? De monitor bestaat uit een aantal onderdelen:

Monitor Brede Welvaart

Een belangrijke basis is de Monitor Brede Welvaart van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Aan de hand van meer dan veertig indicatoren⁸ geeft de monitor een breed en divers beeld van de staat en ontwikkeling van de regionale samenleving. Gedurende vijf jaar zal het FSP jaarlijks een dergelijke scan maken voor de regio Noordoost-Fryslân. De eerste verschijnt rond april 2021.

Verdiepend deel: lerende beleidsevaluatie

Daarnaast onderzoekt het FSP elk jaar een beleidsthema. Dat gebeurt volgens de principes van de lerende beleidsevaluatie. Deze methodiek beantwoordt niet alleen de vraag in hoeverre het beleidsprogramma als geheel bijdraagt aan brede welvaart⁹, maar wil ook op projectniveau identificeren wat waar werkt. De analyse biedt verklaringen waarom een bepaalde aanpak werkt, of juist niet. Is het nodig, dan leidt dit tot tussentijdse bijstelling van de aanpak en/of aanvullende acties. Resultaten komt dus direct ten goede aan de praktijk. Het eerste verdiepingsonderzoek over het eerste jaar van het programma verschijnt in het najaar van 2021.

Proloogstudie

Daarnaast voert het FSP een proloogstudie uit. Dit is een nulmeting van de verwachtingen en ambities van betrokken partijen. De gesprekken hiervoor zijn eind 2020 gestart. In april 2021 verschijnt de rapportage.

Begeleidingscommissie

Een commissie bestaande uit een vertegenwoordiger van de Regioboard, de secretaris van het programmabureau Oop, een afgevaardigde namens de ambtelijke organisaties van de deelnemende gemeenten en een onafhankelijk wetenschapper begeleidt de monitor. Een programmaleider van het FSP fungeert als voorzitter van de begeleidingscommissie.

Jaarcycli

Het proces van samen kennis borgen heeft de vorm van jaarcyli. Iedere cyclus eindigt met een Monitor Brede Welvaart door het FSP. Deze rapportage biedt input voor de jaarlijkse evaluaties die het subsidiebureau moet maken voor de overheden. Het daadwerkelijke leren en reflecteren gebeurt door het bespreken van de (tussentijdse) onderzoeksresultaten met betrokkenen. Dit gebeurt in interactieve workshops die het FSP in goed overleg met de begeleidingscommissie organiseert.

---

⁸ Onderverdeeld naar negen thema's: BBP, welzijn, materiële welvaart, gezondheid, arbeid & vrije tijd, wonen, samenleving, veiligheid en milieu.

⁹ Brede welvaart betreft de kwaliteit van leven in het hier en nu en de mate waarin deze ten koste gaat van die van latere generaties of van die van mensen elders in de wereld.

Bijlage 1 Oorspronkelijke ambitie

Bij aanvang van de Versnellingsagenda was het de ambitie om € 57.460.000 te investeren tot 2025 met als doel een groei van het BRP van € 400 miljoen. De businesscases en de monitor lieten zien dat dit een solide en onderbouwde verwachting was:

	BRP 2015	BRP 2025 (doel)	Vervangingsvraag werknemers ¹⁰	Extra werknemers	Vliegwiel regioideaal	Aandeel in BRP 2025 (doel)	Aandeel investeringen
Bouwnijverheid	€ 178.000.000	€ 214.000.000	590	310	€ 12.400.000	7,9%	6,9%
Metaalindustrie	€ 113.000.000	€ 141.000.000	200	30	€ 7.500.000	5,2%	11,8%
Overige (maak)industrie	€ 405.000.000	€ 494.000.000	490	-135	€ 13.200.000	18,2%	15,7%
Agrifood	€ 315.000.000	€ 409.000.000	650	-270	€ 21.200.000	15,0%	30,4%
Toerisme en recreatie	€ 51.000.000	€ 57.000.000	230	90	€ 1.600.000	2,1%	1,3%
Overig	€ 1.243.000.000	€ 1.405.000.000	3.100	0	€ 41.500.000	51,7%	33,7%
Totaal	€ 2.305.000.000	€ 2.720.000.000	5.250	25	€ 97.400.000	100%	100%

Het overzicht van de investeringen zag er bij aanvang als volgt uit

Businesscase	Investerings tot 2025				
	Totaal	EU-bijdrage	Versnellingsagenda: Provincie, gemeenten en regio-envelop	Bedrijfsleven	Onderwijs
Mobiliteitscentrum	€ 14.950.000	€ 1.610.000	€ 9.200.000	€ 3.450.000	€ 690.000
Wendbaar vakmanschap	€ 3.150.000	€ 315.000	€ 2.205.000	€ 315.000	€ 315.000
Bouwen aan ambitie	€ 3.050.000	€ -	€ 2.440.000	€ -	€ 610.000
Campus voor bouwen en nieuwe metalen	€ 1.134.000	€ -	€ 850.000	€ 284.000	€ -
Shared Facilities center	€ 4.800.000	€ -	€ 3.100.000	€ 1.700.000	€ -
Lerend ondernemerschap	€ 3.555.000	€ 403.000	€ 2.536.000	€ 616.000	€ -
Economische en ecologische versterking landbouw	€ 16.220.000	€ 3.244.000	€ 9.732.000	€ 2.433.000	€ 811.000
Organisatie uitvoering regioideaal	€ 5.200.000	€ -	€ 4.160.000	€ 520.000	€ 520.000
Regiomarketing en destinatiebranding	€ 5.400.000	€ -	€ 4.860.000	€ 540.000	€ -
Totaal	€ 57.460.000	€ 5.572.000	€ 39.084.000	€ 9.858.000	€ 2.946.000
	100%	9,7%	68,0%	17,2%	5,1%
Provincie/gemeenten Regio-envelop			19,8% (€ 11,4 miljoen) 48,2% (€ 27,7 miljoen)		

¹⁰ Vervangingsvraag zoals berekend in Economisch profiel en ambitie Noordoost Fryslân. Verdeling van de totale vervangingsvraag over de sectoren, naar het aandeel banen per sector op de hele regio.

In 2015 was het de verwachting dat bijna 10% van de investeringen (circa € 5,6 miljoen) uit EU-subsidies zou kunnen komen. Daarbij gaat het om het Europees Sociaal Fonds (ESF), het Europees Landbouwarantiefonds (ELGF) en het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO). Provincie Fryslân en de vier gemeenten Achtkarspelen, Dantumadeel, Noardeast-Fryslân en Tytsjerksteradiel investeren samen € 11,4 miljoen (bijna 20% van de investeringen). Het bedrijfsleven zou met bijna € 9,9 miljoen (ruim 17% van de investeringen) zijn bijdrage leveren en het onderwijs met ruim € 2,9 miljoen (ruim 5% van de investeringen). Het Rijk zou in het kader van de regio-envelop € 27,7 miljoen bijdragen (ruim 48% van de investeringen). In totaal bedroeg het investeringspakket daarmee € 57,5 miljoen.

Inmiddels is duidelijk dat het Rijk minder bijdraagt. Met een bijdrage van € 18 miljoen dekt dit nu 31% van de investeringen. Ook zal de coronapandemie mogelijk effect hebben op de samenwerking en daarmee op hoogte en verdeling van investeringen. Wat dat mogelijk betekent voor de financiële onderbouwing van de Versnellingsagenda is nu nog onduidelijk.